

I. Druhý břeh

Úvodní brainstorming

Jaké významy může mít slovní spojení „dostat se na druhý břeh“?

Sedlářský učeň František Kupka byl odmalička posedlý malováním. Díky své nezdolnosti a nadání dostal se roku 1889 na Akademii výtvarných umění do Prahy. Nevydržel zde dlouho, táhlo ho to do Vídně a dále do světa. Nakonec zakotvil roku 1895 v Paříži. Jeho fyzické putování bylo u konce, ale ne tak hledání umělecké a osobní.

Dokument 1

Druhý břeh (Břeh Marny), 1895. Olej na plátně, 46x38. V majetku Národní galerie v Praze.

- 1) Popiš Kupkův obraz Druhý břeh. Co znázorňuje?
- 2) Co mohlo vést autora k namalování tohoto obrazu? (Podívej se také na datum vzniku.)

Dokument 2

Široký břeh

Osud mu dopřál již jednoho velikého štěstí: mohl vytáhnout svou loďku z líného a bahnitého potoka českého a pustiti ji na veliký proud světa. A Kupka jest jednou z těch uměleckých povah, které potřebují volnost, stanovisko v širokém břehu dějin a nekonečný horizont.

Zdroj: MACHAR, J. S.: Kupka. *Rudé květy*. Praha, 1905, č. 4, str. 50.

- 1) Co považuje Machar za Kupkovo osudové štěstí?
- 2) Proč podle Machara může Kupka tvořit snadněji v Paříži než v Čechách?

Dokument 3

Vnitřní svoboda

Tak jsem se dostal k onomu stadiu života, kde člověk přestává klásti váhu na to, co se s ním děje, a měří jenom to, co se v něm děje...

Zdroj: MACHAR, J. S.: Kupka. *Rudé květy*. Praha, 1905, č. 3.

- 1) Co vidí Kupka jako důležité?

REFLEXE

Namaluj vlastní verzi obrazu *Druhý břeh*.

II. Dvě vlasti

František Kupka (1871–1957) pocházel z východních Čech. Po studiích v Praze a ve Vídni odešel do Francie, kde prožil většinu života a kde i zemřel. Na rodné Čechy ale také nikdy nezapomněl.

Dokument 4

- 1) Jednotlivé části dokumentu 4 (v samostatné příloze na konci pracovního listu) rozříd' podle toho, zda se v nich mluví o Kupkově vztahu k Francii, nebo o Kupkově vztahu k Čechám. Vlep je v chronologickém sledu do tabulky.

KUPKA A FRANCIE

KUPKA A ČECHY

- 1) Napiš svými slovy, co ses z dokumentů dozvěděl(-a). /Maximálně 5 vět pro každý sloupec./

KUPKA A FRANCIE	KUPKA A ČECHY

- 2) Uveď další důvody, proč mohl Kupka chtít zůstat ve Francii. Proč ti připadají pravděpodobné?

--

SHRNUTÍ (DIAMANT)

DVĚ VLASTI

Mít dvě vlasti je _____, _____

Člověk může _____, _____, _____

Člověk _____, _____, _____

Mít dvě vlasti je _____, _____

III. Boj za samostatné Československo

A) Vstup do legií

V červenci 1914 vypukla první světová válka. Mnoho Čechů přivedla k otevřenému odporu vůči Rakousko-Uhersku. Chtěli vznik samostatného Československa. V zahraničí vzniklo několik vojenských jednotek (později nazývaných legie), kde Češi a Slováci bojovali proti Rakousku-Uhersku a jeho spojencům.

Také Češi žijící ve Francii požádali francouzskou vládu, aby se mohli zapojit do bojů. V srpnu roku 1914 byla vytvořena rota Nazdar, ve které čeští dobrovolníci bojovali na západní frontě. František Kupka se do ní bez váhání přihlásil.

Dokument 5

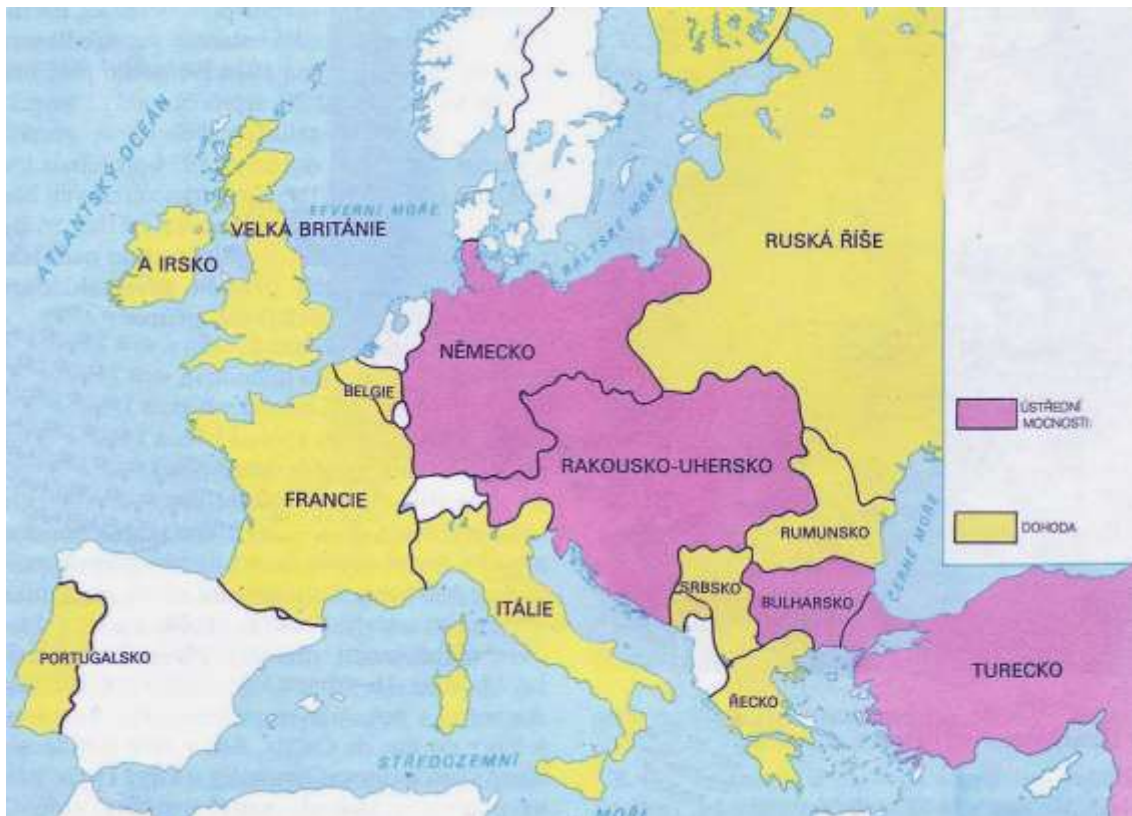
Z Kupkovy autobiografie

V srpnu roku 1914 odchází Kupka s krajany Čechy na bojiště. Pudí ho povinnost k oběma vlastem, ale únava fyzická láme brzy vůli. Po odeslání do zázemí je upoután na lůžko.

Zdroj: BROUČEK, S. *K druhému břehu*. Praha, 2007, str. 118.

Dokument 6

Mapa Evropy v roce 1914

Zdroj: Převzato z učebnice dějepisu pro střední škol: Robert Kvaček: České dějiny 2. Praha, 2002.

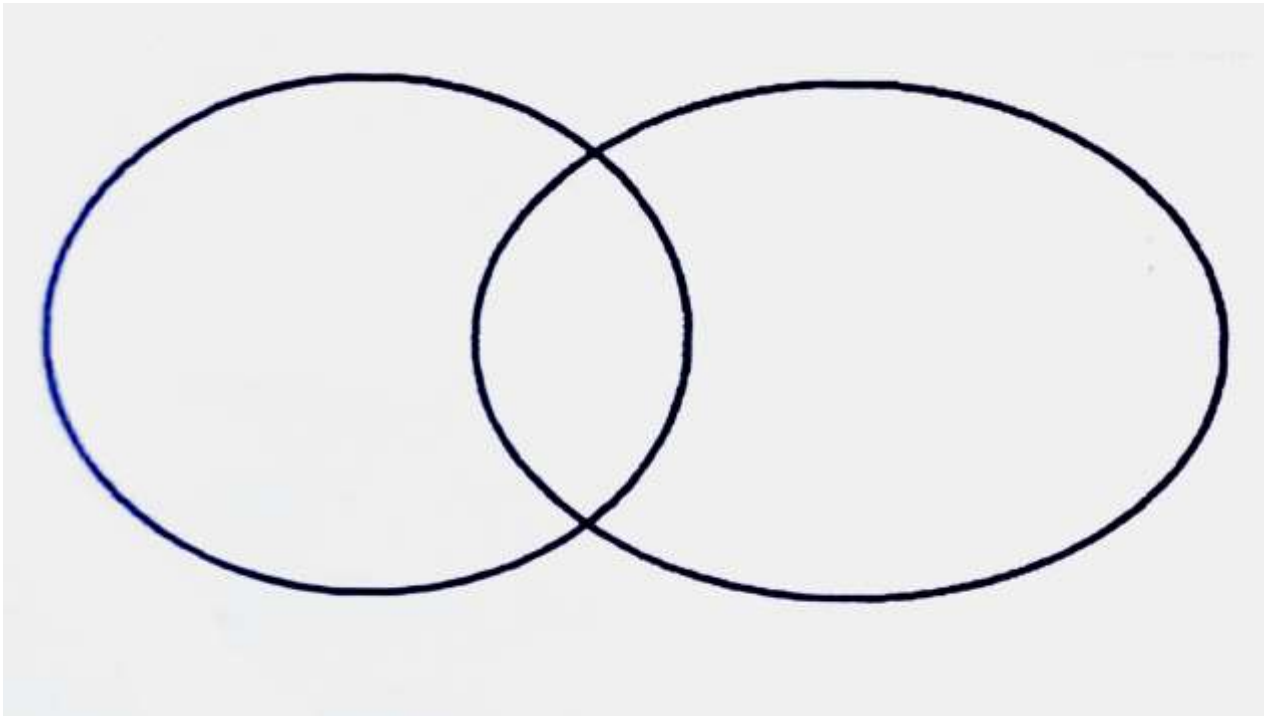
Dokument 7

(Literární) hrdina

Pocházel z Čech a byl o dobré čtvstoletí starší než my. Povoláním byl malíř. (...) Byl to dobrý, rozvážný a klidný voják. Nemluva. V obličejí, mírně podobaném od neštovic, měl velice jasné, pobavené oči. Na čele vrásky. Prokvetlé vlasy. Bílé vousy. Byl velký a statný. Jenže na vojančení už neměl věk a přes vysokou morálku, neochvějnost, odvahu a vytrvalost býval často nemocný. Kolikrát musel kvůli žlučnickým záchvatům a hepatickým kolikám zůstat ležet, nikdy ho však nezlomily. Kupka se nikdy nehlásil jako nemocný a nechtěl jít k lékaři. Odsunuli ho a pak propustili z armády kvůli oznoženinám nohou. Pamatuju si, že u nás byl první, komu v zákopech u Frise, kde jsme při teplotě od 0°do -2°strávili noc po pás ve vodě, omrzly nohy. (...) Nevím, proč se přihlásil do armády, ale tuším, že na popud své manželky, byla to zapálená vlastenka, srdnatá a rázná, taková boj-baba, jak říkají Rusové.

Zdroj: CENDRARS, Blaise. *Uříznutá ruka*. Praha: Elka Press, 2000, str. 44.

- 1) Které dvě země nazývá Kupka svými vlastmi? Proč podle tebe k těmto dvěma zemím cítí povinnost? (*dokument 5*)
- 2) V jaké situaci byly tyto dvě země na počátku války? (*dokument 6*)
- 3) Porovnej dokumenty 5 a 7. V čem se výpovědi shodují a co je odlišuje?

Dokument 8

Paní Kupková

Vzpomínám na den, kdy jsme odcházeli z Paříže na frontu. Obešli jsme město po vnějších bulvárech, abychom nemuseli pochodovat jásajícími ulicemi (to byla jedna z plukovníkových fobií), a když jsme dorazili na kruhové náměstí v La Défense, stála tam paní Kupková, hnána nevímjakým tušením – bydlela blízko, ve slepé uličce de la Révolte – a čekala na svého muže. Vzala manželovi tornu a pušku, zařadila se do kolony a pochodovala s námi až do Ecoenu. Druhý den chtěla pokračovat, ale plukovník ji dal sebrat četníky a z moci úřední posadit do vlaku na Paříž.

Zdroj: CENDRARS, Blaise. *Uříznutá ruka*. Praha: Elka Press, 2000, str. 44.

- 1) *Jak probíhal odchod vojáků na frontu?*
- 2) *Jakým způsobem se zachovala paní Kupková? Proč asi?*
- 3) *Co myslíš, proč o tomto detailu B. Cendrars ve svém románu píše?*

PRACUJEME S INTERNETEM

Zjisti, kdo byl Blaise Cendrars.

B) Na frontě a v zázemí

Počátek války strávil František Kupka na frontě, kde se zúčastnil mnoha těžkých bojů. Kvůli zdravotním problémům byl však roku 1915 poslán zpět do Paříže. Zde vedl organizaci českých krajanů, pomáhal E. Benešovi a M. R. Štefánikovi vytvářet československou armádu. I svou výtvarnou tvorbu podřídil práci pro vlast: navrhoval uniformy, prapory, vyznamenání, poštovní známky a pohlednice vydávané na podporu legií. Za své zásluhy získal Řád důstojníka Čestné legie a byl povýšen na hodnost kapitána.

Dokument 9

František Kupka, Tranchée de la Tennillère (Francie, 18. 12. 1914, akvarel, papír) – v majetku VHÚ

- 1) Obraz nese francouzský název. Podle toho, co na obraze vidíš, odhadni jeho název v češtině.
- 2) Který nástroj je v popředí obrazu? Proč myslíš, že tomu tak je?
- 3) Na obraze Kupka ztvárnil sám sebe. Porovnej jeho válečný autoportrét s tím, jak ho vykreslil jeho spolubojovník Blaise Cendrars v dokumentu 4.

Dokument 10

František Kupka, Smrt praporečníka Bezdíčka a dobrovolníka Šíbala u Arrasu (Francie, 1915-1918, akvarel, ruční papír s vodoznakem) – v majetku VHÚ

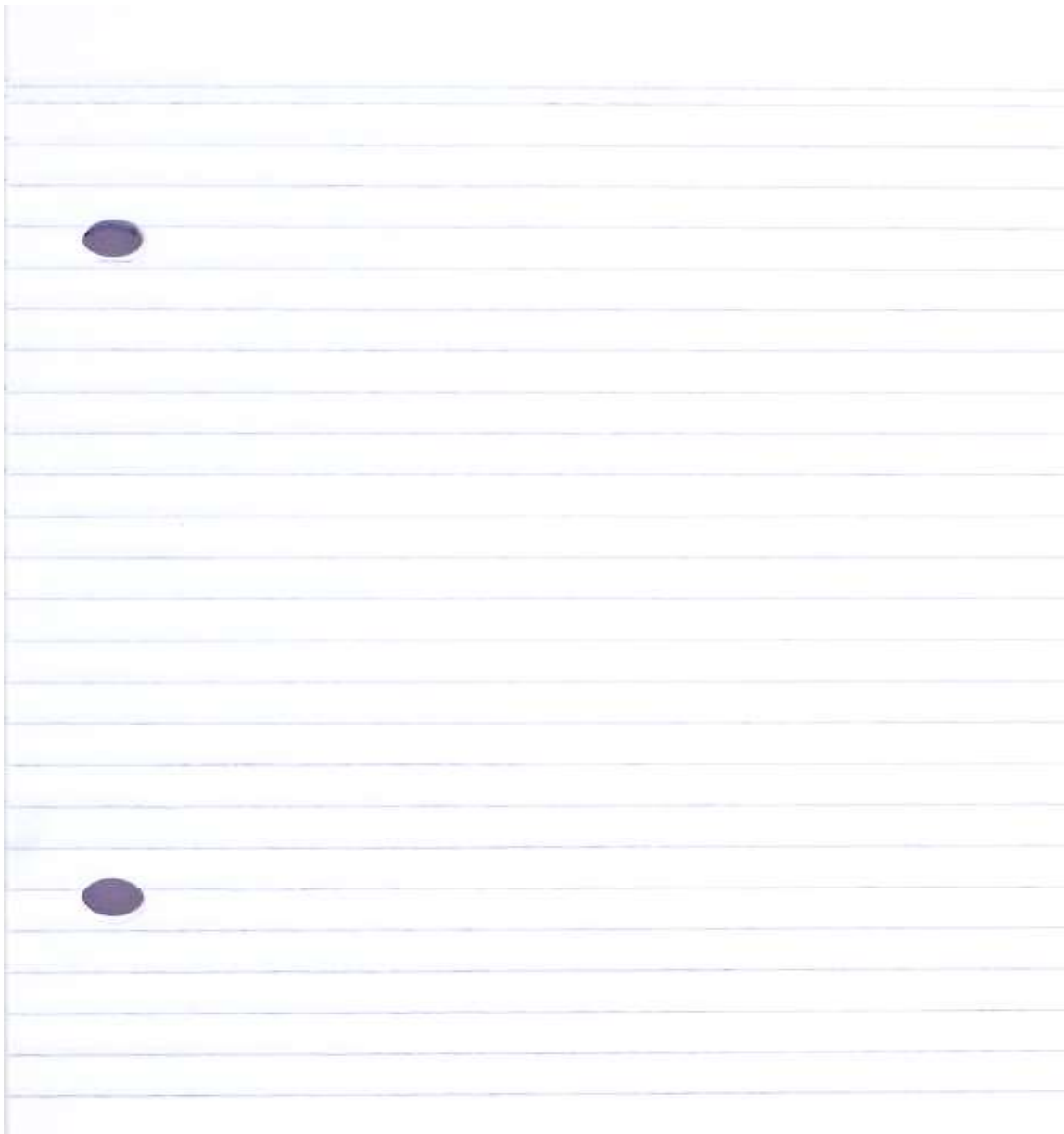

- 4) Identifikuj na obraze Kupkovy spolubojovníky Bezdíčka a Šíbala. Jsou v danou chvíli útočníky, nebo obránci?
- 5) Jakým způsobem zemřeli?
- 6) Co ses z obrazu dozvěděl(-a) o způsobu vedení útoku v zákopové válce?

Úkol k dokumentům 9 a 10

- 7) Kupka se často o svém životě vyjadřoval i písemně. Zkus si představit, co by si mohl zapsat do deníku o své běžné denní službě v „Tranchée de la Tennillére“ 18. 12. 1914, nebo o bitvě u Arrasu 9. 5. 1915.

Z deníku vojáka Františka Kupky

A blank sheet of white paper with horizontal blue lines. There are two circular punch holes on the left side, one near the top and one near the bottom. The paper is framed by a thin blue border.

Dokument 11

František Kupka, *Návrhy řádů a medailí pro čs. armádu (Francie, 1918, kvaš, akvarel, papír)* – v majetku VHU

- 1) Z těchto návrhů byl realizován jen jeden, a to Řád zlaté lípy. Který z těchto tří to je?
- 2) Proč byla zřejmě pro název řádu zvolena právě lípa, a ne jiný strom?
- 3) Řád zlaté lípy byl realizován až 90 let po vzniku návrhu. Kdy k tomu tedy došlo?

PRACUJEME S INTERNETEM

Vyznamenání Zlaté lípy je udělováno ministrem obrany ČR lidem, kteří se významně zasloužili o ochranu základních lidských práv a svobod. Najdi na internetu některé jeho nositele.

© ČŠBH, o. s. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního programu Podpora vzdělávání v jazycích národních menšin a multikulturní výchovy v roce 2013.

Mediální partner: Český rozhlas – Radio Praha

- Příloha k PL (učitel rozstříhá a dá žákům jednotlivě)

Dokument 4: Kupka, Francie a Čechy

><-----><
A)

Záznam o prvním příjezdu do Paříže v roce 1895

„Paříž! Okřál jsem, jakmile jsem vylezl z vlaku a šum jejího života mně vnikl do uší a duše.“

Zdroj: KUPKA, František a Dana MIKULEJSKÁ. *František Frank Frantík François Kupka*. Praha: Národní galerie, 2013.

>-----><
B)

Podobizna Františka Kupky a paní Eugénie Kupkové (olej, 1908)

Zdroj: Obraz v majetku Národní galerie, Praha; převzat z knihy VACHTOVÁ, Ludmila. *František Kupka*. Praha: Odeon, 1968.

>-----><
C)

Kupkovo vysvětlení, proč píše českému příteli francouzsky (1908)

...zapomněl jsem češtinu... má francouzština je dost příšerná, ale stále lepší než kdybych psal česky.

Zdroj: Dopis V. Hynaisovi z 21. 6. 1908. (Archiv Národní galerie, Praha).

>-----><

>-----<

D)

Deníkový záznam z roku 1909

Život je plný obtíží, jsem vykořeněný, a ačkoliv jsem tu (v Paříži) již dlouho, jsem tu stále cizinec.

Zdroj: KUPKA, František a Dana MIKULEJSKÁ. *František Frank Frantík François Kupka*. Praha: Národní galerie, 2013.

<----->

<

E)

Dobrovolný vstup do armády v 1. světové válce (1914)

„Kupka, který sám o sobě dříve říkal, že je déraciné*, angažoval se před tím vždycky jen proti něčemu. Nyní se poprvé angažuje pro něco: pro českou samostatnost.“

Zdroj: VACHTOVÁ, L. *František Kupka*. Praha: Odeon, 1968, str. 27.
*Francouzské slovo – vykořeněný.

>-----<

F)

Jmenování profesorem na pražské Akademii výtvarných umění v roce 1922

„Přijetí v Čechách nebylo zdaleka takové, jak si Kupka představoval. Záhy proto upustí od původního nápadu usadit se tu trvale.“

Zdroj: VACHTOVÁ, L. *František Kupka*. Praha: Odeon, 1968, str. 28.

<----->

G)

Deníkový záznam z roku 1938

„Jsem zde (v Paříži) od roku 1895 a celá moje umělecká kariéra je tak opřena o přízeň milovníků umění francouzských... Kdybych viděl možnost být vlasti prospěšnější doma, vrátil bych se.“

Zdroj: KUPKA, František a Dana MIKULEJSKÁ. *František Frank Frantík François Kupka*. Praha: Národní galerie, 2013.

>-----<

H)

Prodej obrazu Dvoubarevná fuze (1946)

„Konečný obraz zakoupil prezident Beneš pro Pražský hrad po druhé světové válce (...). Paní Kupková mi vyprávěla, jak Kupka odmítal obraz prodat, ale jak se jej s radostí vzdal za malou odměnu, protože toužil po tom, aby obraz byl v Praze.“

Zdroj: M. Mládková v úvodu ke Katalogu výstavy *František Kupka a Otto Gutfreund* (Muzeum Kampa, Praha 2006).

<----->

© ČSBH, o. s. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního programu Podpora vzdělávání v jazycích národních menšin a multikulturní výchovy v roce 2013.

Mediální partner: Český rozhlas – Radio Praha